

Akademie výtvarných umění v Praze
Studijní program výtvarná Umění
Atelier Malba II. / škola Doc. Vladimíra Skrepla

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DIMENZE ŽIVOTA

DIMENSION OF LIFE

Vypracoval: Tomáš King

Vedoucí diplomové práce: Doc. Vladimír Skrepl

Oponent diplomové práce: MgA. Veronika Bromová

Akademický rok 2018/2019

Vycházím z postupu, který jsem praktikoval už dříve. Jde o intuitivní gestickou malbu obsahující znaky, či symboly a stylizované postavy, které vycházejí z mých prožitků, či asociací během procesu malování. Tak jako v minulosti, i nyní mé obrazy vznikají v plenéru a jsou reakcí na místo, na kterém se nacházím. Jedná se o otisky míst v daném okamžiku.

Dříve jsem místa volil náhodně. Nyní jsem si vybral místa, která hrají v mém životě roli. Místa, která znám. Dají se rozdělit do tří skupin. Místa mého dětství, místa kde žiji teď a místa, na která se vracím.

Výstupem práce jsou obrazy malované akrylem a olejem na plátno za pomoci štětce. Někdy nanáším nebo rozrušuji barvu i přírodninami jako např. větvemi, kůrou. Někdy přírodniny používám jako „matrice“, které též otiskuji na plátno. Paralelně s obrazy vznikla brožura s fotodokumentací, která je jakýmsi „průvodcem“ po zmíněných místech.

Po celou dobu mého studia jsem fascinován ideou „pravdivého“ projevu. Mám na mysli formu výrazu, která je svobodná, oproštěná od naučených postupů, a hlavně sebe-korigování. Řekl bych, že všechny tyto mechanismy brání v projevení tvořivosti, která je naší přirozenou součástí!

Velkou inspirací jsou mi v tomto ohledu například díla přírodních, nebo spíše původních etnik obývajících Mexiko nebo části jižní a severní Ameriky. Mezi indiány totiž platí, že když člověk vyrábí předměty, které nejsou primárně určeny pro práci nebo nějaký rituální úkon, měly by vyvolávat harmonii. Tedy dodávat do života balanc. Tito lidé tvoří spontánně, velmi intuitivně, zároveň však kladou velký důraz na to, aby i artefakty, které jsou v podstatě na ozdobu, měly svůj význam! Ovšem svůj projev nekorigují, protože společnost, ve které žijí, nezná posuzování. Všichni členové společenství totiž vědí, že vše je dokonalé tak, jak je! Pravdu a pravdivý výraz vidíme pouze tehdy, pokud tvoříme bez sebe posuzování a pokud neposuzujeme ani druhé. Pak se teprve můžeme plně soustředit a plně vnímat, co nám vlastně dané dílo říká. Bez ohledu na techniku, modní trend či autorův rukopis. Dalším mým významným inspiračním zdrojem jsou tvůrci art brut, což jsou vlastně takový „indiáni“ naší západní kultury!

Pokusil jsem se na to vše nahlédnout nezaujatě, pokud je to v mojí situaci možné. Přijde mi v tuto chvíli zcela na místě zmínit myšlenky Jeana Dubuffeta. Podle něj se umění nalézá v bodě velkého úpadku, který je způsoben tím, že umělci byla společnost v podstatě zakázána přirozená tvořivost, která byla násilně nahrazena diktátem všeobecně uznávaných kulturních norem, patřících svojí podstatou spíše do oblasti tržní ekonomiky. Dubuffet dále upozorňuje na zoufalou potřebu umění osvobodit se od zaběhlých mechanismů neustálého třídění a vytváření pojmů. Vidí šanci obrody přirozené tvořivosti právě v neustálém pohybu a nesourodosti, která ovšem není rušivým elementem, ale naopak živnou půdou pro osvěžující gejzír tvoření.

Umělce popisuje jako osobnost rozkročenou mezi dvěma protiklady. Na jedné straně je touha předvést svou výjimečnost publiku, na straně druhé potřeba zůstat mimo fokus diváka a nedávat na odiv svoji křehost. Důvodem, proč se umělec v této roli ocitá je skutečnost, že tvůrce je svázán posudkem všeobecně uznávaných kulturních přesvědčení o tom, co je estetické či hodnotné. Právě pojem hodnoty díla je podle Dubuffeta tím největším problémem: *„Jakmile zmizí hanebný pojem hodnoty a bude nahrazen ideou, že přitažlivost umělecké produkce může být legitimizována pouhým rozmarem, osobními pohnutkami, a to bez jakéhokoli dalšího vlivu pojmů, jako je oprávněnost pravost atd. znovu se s naprostou volností a bezprostředností objeví spontánní sklony.“*⁴¹ Ačkoliv autor tyto myšlenky vyslovil už v šedesátých letech dvacátého století, přijde mi, že jsou stále aktuální, protože závislost umění na módních trendech je zjevná. Jeane Dubuffet dále uvádí názor, že umění jde ruku v ruce

s obchodem, a že situace se může změnit teprve tehdy, pokud celý tento vztah přestane existovat. Celkem to dává smysl. Když se ocitnete v pozici, ve které nemusíte přemýšlet o tom, jestli to, co právě vytvoříte bude společností uznáno jako umělecké dílo, pak můžete opravdu vytvořit to, co právě chcete, prostě jen tak. To je báječné! Naprostá svoboda tvoření. Tohle mně vždy fascinovalo. Ta představa, že vytvářím, co se mi zamane.

Mým snem ale nikdy nebylo malovat bezduché čáry. Je zcela jasné, že nejsem jediný, komu jde o přirozený výtvarný projev. Zvolil jsem ve své práci podobnou cestu jako mnoho jiných lidí, jako první mně napadá Georges Mathieu. Jde vlastně jen těžko rozlišit, zda maluje při tanci, nebo tančí při malování. Proč ale zmiňuji zrovna jeho. Je to podobným vnímáním. Mathieu jde po prožitku, po daném okamžiku. U mě je rozdíl ten, že jsem svou práci založil na prožitku ze zvoleného místa, zatímco Mathieu se nechává vézt hudbou. Společným jmenovatelem je již zmiňovaná touha po svobodě a nespoutanosti. Dalším momentem, kde se setkáváme, je bezesporu stav na pomezí transu. Mám z videí Mathieuho pocit, že po začátku práce se nechá natolik prostoupit doprovodnou hudbou, že se stává její součástí. Doslova pulsuje a pohybuje se přesně v rytmu hudby, jako by jí štětcem zapisoval. Tak, jako se Mathieu sžívá s hudbou, propojuji se já s místem, na kterém tvořím. Vzdávám mu tím úctu. Když se podívám na umělce české výtvarné scény, kteří pracují podobným způsobem, ihned se vynoří například postava Miloše Šejna. Šejnovy malby v přírodě jdou ruku v ruce s tím, čemu se věnuji. Fakt je ovšem ten, že Miloš Šejn v průběhu práce došel k tomu, že z dokumentace akcí se rovnou stává umělecké dílo. Jak u Mathieu, tak u Šejna patří k dílu dokumentace. Já jsem vlastně až doposud svou práci nedokumentoval. Jediným výstupem byl obraz. Vždy mi připadalo, že dokumentováním bych porušil sváteční okamžik. Zdálo se mi, že bych se obnažil natolik, že by to nebylo příjemné a docházelo by k porušení tajemství, kouzla, které v momentech vytváření artefaktu vzniká by se vytratilo.

Přes veškerou zatvzelenost a nechuť dokumentovat malování v přírodě, jsem se v rámci této práce odhodlal prozkoumat i toto téma. Začal jsem s dokumentací fotografickou. Nechal jsem se vyfotit a některé snímky jsem pořizoval i já. Poprvé to bylo nepříjemné, potom jsem si zvykl. Je to zajímavé srovnání, nejen pro diváka, ale i pro mě. Fotografie a obrazy míst se zvláštním způsobem snoubí. Všiml jsem si ale, že pro celkové přiblížení prožitku fotografie nestačí. Videozáznam, je také jistě zajímavý vtahuje nás do děje ještě sugestivněji než je tomu u fotografií. Pořád se ale pohybujeme pouze v oblasti odrazu skutečnosti, která už proběhla, takže se tím vlastně na věci nic nemění. Fotografie nebo video nám popisují stejnou situaci jako vidíme na obraze, akorát explicitněji. Záznamem okamžiku se tvoření pouze rozdělí na část, která nám popisuje děj, který jsme schopni zaznamenat například sluchem a zrakem. To je video či fotodokumentace. Druhou částí je pak obraz, kde je nám alespoň z části odkryto, co není vidět ani slyšet. Ano, jsem si vědom, že i obraz je navýsost smyslovou záležitostí. Jeho vizuální podstata je zjevná. Sám sebe jsem ubezpečil, že video nebo fotodokumentace není věc, ve které bych se cítil dobře. Rád bych na závěr ještě citoval Josefa Beuyse: „Vždy jsem považoval za nejdůležitější, za úplně nejdůležitější úkol umění vztah mezi člověkem a jeho daleko větší bytostí.“ⁱⁱ

Jediná věta, která vystihuje, vše, o co celou dobu usiluji. Dá se tedy říci, že pokusem s dokumentací práce jsem si ujasnil, že můj vztah s onou daleko větší bytostí fotodokumentací nebo videem spíš trpí. Jak to tedy shrnout? V rámci práce jsem se pokusil nahlédnout na to, co dělám, a dát vše do kontextu s tvorbou umělců, kteří mají podobný způsob interpretace a vyjádření. Dále jsem díky této práci změnil svůj dosavadní postoj k tvoření, možná jsem ho pevněji uchopil. Znovu jsem se také přesvědčil o tom, že prvotní záměr a plánování se liší od věci, která pak vznikne. Doufám tedy, že to vše, čím jsem se zabýval bude mít nějakou výpovědní hodnotu nejen pro mě ale i pro diváka.

ⁱ *Jeane Dubufet, Dusivá kultura, Herrmann a synové, Praha, 1998, str.: 65 (přibližně, kniha nemá paginaci)*

ⁱⁱ *Josef Beuys, hovory s Beuysem, Votobia, Praha, 1999, str.:138*